

(Bolívie, sev. Brazílie) — to je však opatření přechodné —, jednak si mohou s vydatnou pomocí vyspělých zemí vybudovat vlastní průmysl a mechanizovat zemědělství, což je opět spojeno s potížemi, kotvicími v dosavadním způsobu života obyvatel hospodářsky zaostalé země. Oběti tohoto druhu byly v minulosti zdolávány pomocí otroků, druhou metodou je diktatura, třetí (kterou autor ovšem považuje za nejvhodnější) je politika kulturní výchovy, jež nutně předpokládá jednotlivce, kteří nesledují moc anebo zisky, ale snaží se přispět k blahobytu lidu.

F. P.

Włodzimierz Wesolowski: Les opinions des ouvriers polonais sur leur travail et sur leurs entreprises

Sociologie du travail, roč. 8, čís. 166, s. 34—50.

Autor, vedoucí katedry sociologie na univerzitě v Lodži, interviewoval cca 5 000 dělníků průmyslu bavlnářského, kožedělného, elektrotechnického a strojírenského, aby zjistil jejich názory na jejich práci a na jejich podniky. Pochopitelně představují tyto odpovědi toliko subjektivní obraz, nikoli objektivní zhodnocení. Asi čtyři pětiny dotázaných projevily spokojenost se svým zaměstnáním, ale jen něco přes dvě třetiny byly spokojeny se svým podnikem. Technické podmínky své práce převážně záporně hodnotí pracovníci strojírenství a elektrotechniky, většinou kladně je vidí dělníci ostatních odvětví. Organizaci práce posuzují dotázaní celkem jako průměrnou, ač i tu pracovníci ve strojírenství a v elektrotechnice jsou značně kritičtější. Na otázku, zda dochází ke střetnutím mezi dělníky a mistry, odpovídají kladně pracovníci odvětví elektrotechnického a strojírenského a jako příčiny těchto konfliktů uvádějí: 1. špatný postoj mistrů k dělníkům, 2. nedostatek odborné pomoci od mistrů (bavlnářství), nesprávný postoj dělníků k mistrům (průmysl kožedělný), nízké mzdy a vysoké normy (ostatní). Pokud jde o dělnickou samosprávu, soudí respondenti, že samospráva představuje zájmy vedení podniků (14—46 % podle odvětví), a jen menšina se domnívá, že hájí zájmy dělnictva (5—19 %). Vlastní výkony hodnotí nejvýše ve strojírenství, nejnižší v kožedělném průmyslu. Jako překážky zvýšení výkonu byly uváděny: mzdová soustava, stav strojů a nástrojů, zásobení materiálem, špatná organizace práce, a jen zřídka nedostatek kvalifikace. Na otázku, co by se mělo v podniku zlepšit, nejvíce pracovníků uvádí organizaci práce (ve strojírenství 24 %, v elektrotechnice 21,2 %), způsob řízení (18,8 %, 10,9 %), mzdy, normy, prémie (14 %, 12,7 %), postoj k dělníkům (12,5 %, 10,3 %). Avšak cca 70 % dělníků průmyslů bavlnářského a kožedělného nebylo schopno dát na otázku vůbec odpověď. Zatímco ve strojírenství se 40 % dotázaných domnívalo, že od r. 1956 nedošlo k zlepšení organizace práce, v ostatních odvětvích zhruba polovina konstatovala zlepšení.

F. P.

Adam Sarapata: Distance et mobilité sociale dans la société polonaise contemporaine

Sociologie du travail, roč. 8, čís. 166, s. 4—19.

Fakt, že se v Polsku nepovažuje za správné oslovovat se jmény, ale tituly, ukazuje, že se některým povoláním přisuzuje určitá prestiž, třebaže se o ní otevřeně nehovoří. Na rozdíl od Západu, kde je prestiž jednotlivých povolání poměrně stálá, změnila se v Polsku v důsledku znárodnění, rozvoje průmyslu, urbanizace, pokroku vědy a techniky a vzestupu dělnické třídy velmi značně. Tak stoupla u kvalifikovaných dělníků, horníků a zedníků, klesla u kněží a soukromých živnostníků. Význam výše příjmu jako tradičního zdroje prestiže v Polsku poklesl. Ze hierarchické vztahy mezi některými povoláními byly otřeseny, má i některé nepříznivé důsledky: 1. odmítání nabízeného postupu (kvalifikovaní dělníci odmítají stát se mistry). 2. nespokojenost těch, kdo postoupili na společenském žebříku (pro zvýšené napětí a nedorozumění s okolím). 3. nedostatek přístupu kvalifikovaných sil do určitých povolání, 4. zneuznání určitých povolání a pocity osamocení jejich příslušníků. Ve srovnání s kapitalistickými zeměmi jsou v Polsku výše hodnocení kvalifikovaní dělníci, méně administrativní pracovníci. Současně stoupla v této zemi životní úroveň dělníků (1960 — měsíční průměr 1 663 zlotých), zatímco u příslušníků inteligence klesla (1 820 zlotých), takže tu došlo téměř k vyrovnání. Současně se přiblížila i skladba rozpočtů rodin dělnických i příslušníků inteligence; dochází tu nejen k stírání rozdílů mezi duševní a manuální prací, ale i k sblížení životního stylu.

Sarapatova studie je první statí umístěnou ve zvláštním čísle Sociologie du travail, věnovaném polské průmyslové sociologii. Přesvědčivost vývodů podepírají tabulky shrnující příslušné statistické údaje.

F. P.

Paul Paillat: Sociologie de la vieillesse

Sbírka Que sais-je? Presses Universitaires de France, Paris 1963, 128 s.

Spisek čerpá z údajů, které shromáždila zvláštní komise zřízená francouzskou vládou pro studium bytových i jiných sociálních poměrů a výdělkových možností starších lidí. Bylo-li ve Francii v r. 1901 12,5 % šedesátiletých a starších obyvatel, bylo jich r. 1962 již 17 % (7,86 mil. osob). Příčinou tohoto „zestárnutí“ populace nejsou jenom pokroky lékařství, vedoucí k prodloužení lidského věku, ale i pokles natality. Problémem je, jak se vyrovnat po hospodářské i finanční stránce s tím, že se ve vývoji projevuje tendence, směřující k narůstání rozdílu mezi množstvím výdělečně činných osob a počtem osob na odpočinku. Ve Francii přibude v letech 1960—1975 patrně jen 5 % činných, zato důchodců 18 %.

Autor nejprve poměrně důkladně rozebírá v jednotlivých kapitolách finanční prostředky a existenci formy starších lidí (jejich příjmy a spotřebu, zaměstnanost, pokles pra-